

HALKIMIZ VE DEVRİMCİLERLE İLİŞKİLER

28 Ağustos 2026

Yıldırım Koç

Halkımızın bazı özelliklerine ilişkin gözlemlerimi bir önceki yazımda özetlemiştim. 12 Eylül öncesinde ve sonrasında sosyalistlerin halkımızla ilişkilerine ilişkin bazı tespitler de aynı doğrultudadır.

1960'lı yıllarda ve özellikle Türkiye'nin 1974 yılında Kıbrıs'ın önemli bir bölümünü kontrolü altına alması ve 1975 yılında Türkiye'deki ABD üs ve tesislerine el koyması sonrasında ABD'nin başlattığı ve milliyetçi-mukaddesatçı kesimleri kullanarak gerçekleştirdiği saldırı süreci, sosyalist hareketin tarihinde görülmemiş bir kitleselleşmeye neden oldu. Ancak bu kitleselleşme kalıcı olamadı.

İnsanların büyük bölümünün yalnızca kısa vadeli çıkarlarıyla hareket ettiğinin göstergelerinden biri, 12 Eylül 1980'e kadar ülkücülerin saldırılarına karşı canlarını ortaya koyarak mücadele edenlerin 12 Eylül sonrasında yaşadıkları büyük hayal kırıklığıdır. 12 Eylül sonrasında Milli Güvenlik Konseyi'nin talimatıyla yüzbinlerce insan işkenceden geçirildi; büyük bir baskı rejimi uygulandı. Bu baskı, halkın sosyalistlerden kopmasında çok etkili oldu. Ancak darbe öncesinde sosyalistlere destek veren insanların çok büyük bölümünün gerekçesi, devletin ve CHP'nin onları korumadığı koşullarda, ülkücülerin saldırılarına karşı onları sosyalist örgütlerin silahlı güçlerinin korumasıydı. Devlet ülkücülerin bu saldırılarını durdurunca, sosyalistlere duyulan ihtiyaç anında sona erdi; sosyalistlerin var olduğunu sandığı kitle desteği bir anda ortadan kayboldu. Sınıf çelişki ve saflaşmalarına dayanmayan ve halkın sosyalist programları bilmediği ve benimsemediği koşullarda, bu destek, ihtiyacın ortadan kalkmasıyla, aniden sona erdi.

12 Eylül Darbesi sonrasında sosyalistlerin yaşadıkları hayal kırıklığının bazı örnekleri aşağıdadır:

Devrimci Yol'un yöneticilerinden Mehmet Ali Yılmaz şunları söylüyordu:

"80 yazında, mücadelenin giderek kızgınlaşması, özellikle de sıkıyönetim baskısının ağırlaşması nedeniyle, benim tespitim, kitlelerde bir geri çekilme söz konusu oldu. Özellikle gecekondu mahallelerinde, artık insanlar devrimcilere eskisi gibi evini açmamaya başladı. Belli kaçamak durumlar, uzlaşma eğilimleri ortaya çıkmaya başladı. Yani kitle tabanında bir büzülme söz konusu olmaya başlamıştı belirli çevrelerde. Özellikle bu Ankara'nın bir takım mahallerinde bir hayli zorlanmamıza rağmen giderek böyle bir durum ortaya çıkmaya başlamıştı. (...) Bir süre sonra düşmeye başladı kitle katılımı. Nöbete çıkan insan sayısı azalmaya başladı. Daha sonra hep düştü, sürekli geriye gitti. Oraya gönderdiğimiz arkadaşların etrafında beş on kişi kaldı sonuçta." (Tarihle Söyleşiler-1, Özgür Açılım Yay., Ankara, 2014;268-269)

"12 Eylül'den sonra, tabii devrimcilere dönük büyük operasyonlar başlatıldı. Sıkıyönetim ilanından sonra da bir baskı dönemi olmuştu, sonra biz onu mücadeleyle atlattık bir ölçüde, şimdi de benzer bir durum yaratabiliriz gibi bir düşünce vardı bizde. Yani direne direne biraz kayıp veririz ama sonuçta bunlar bizi tasfiye edemezler gibi. Belki de gereğinden çok kendimize güvendik o dönemde. İşte sokaklarda mitingler, şunlar, bunlar, gösteriler yapılmaya başlandı ama halk bu olaydan sonra geri çekildi büyük ölçüde, hatta belki de tamamen demek lazım. Halk geri çekildi, artık bizden uzaklaştı büyük ölçüde. Bilhassa o faşist saldırılardan dolayı bizimle teması olan kesim, faşistlerin de tasfiye edilmeye başlanmasıyla birlikte bizimle ilişki içine girmek istemedi çeşitli yerlerde." (Tarihle Söyleşiler-1;273)

Dev-Yol'cu Zahide Genç 1982 yılında tutuklandı ve 3 yıl cezaevinde kaldıktan sonra 1985 yılında tahliye oldu. Zahide Genç yaşadığı hayal kırıklığını şöyle anlatıyordu:

"12 Eylül'ün geldiğini haber veren MGK'nin haberlerini dinlerken yanında kaldığımız aile bize önceden çok sempati gösterirken, birdenbire şunu söyledi ve benim kafamda iz bırakmıştır: Yolunuz uzun arkadaşlar. Ben burada bizim halkımızın çok çifte standartçı olduğunu, bir resmi görüşünün olduğunu fark ettim. Resmi görüşü her zaman devletten yana veya güçlüden yana: 12 Eylül öncesi biz güçlüydük, bizden yanaydı, ama 12 Eylül sonrası kendi kafalarına devlete karşı direnemeyeceğimizi düşündüler, o zaman resmi görüşleri konuşmaya başladı ve kendilerini bizden ayırma süreci başladı. Biz ve onlar olduk, önceden toptan biz 'bizdik' ama sonradan bu süreç değişti. Yürekten destekliyor olmasına rağmen, artık bizimle beraber yürümeyeceğini, bizimle beraber bir şeyleri göğüsleyemeyeceğini söylediler o gün." (Karaca, Emin, *12 Eylül'ün Arka Bahçesinde, Avrupa'daki Mültecilerle Konuşmalar*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2005;412)

“Gecekondu yıkılmasın diye panzerin önünde oturduğumuz insanlar, karşı kaldırıma geçiyorlardı bizi gördüklerinde. Bu korkuyu biraz anlayabiliyorsunuz, ama gene de bir kırgınlık oluyor içinizde. O suskunluk bana cezaevini daha çok özletti, keşke yeniden girsem diye düşündüm.” Karaca,2005;417)

“Halkımızın o kadar düşünce özürlü olmadığını düşünüyorum ben. Çok düşünen ama sonuçta düşünmekten vazgeçtim eyvallah hepinize diyen bir kesim olduğunu düşünüyorum. Güvenmiyor, bunu çok açık ve net bilmek zorundayız, halkımız güvenmiyor. Bize de güvenmiyor, diğerlerine de güvenmiyor.” (Karaca,2005;421)

Devrimci Yol’un Artvin bölgesindeki militanlarından Adnan Keskin, 12 Eylül darbesi yapıldığında yaşadıkları sorulduğunda, şöyle yanıt veriyordu:

“O dönemde ben Aybastı’daydım, biz devrimciler dağlara çıktık. Artık köylerde barınıyoruz, nöbet tutarak kalıyoruz. Köylere de baskın oluyor, devrimcileri arıyorlar ama aynı zamanda devrimcilerle işbirliği yapmış köylüleri de gözaltına alıyorlar. Dağlarda gezen militan düzeyinde 30-40 kişi kadardık. (...) O gün köyün biraz aşağısından bir mahalleye indim. Bu mahallelerin hemen hemen tümünü örgütlemişiz, yakın ilişki içindeyiz. Baktım insanlar dışarıda, sokağa çıkma yasağına uymadıklarına sevindim. Konuşmaya başladık. Baktım insanlar darbeye seviniyorlar. Bana, ‘Şahin Hoca (kod adımdı) artık kurtulduk’ diyorlar. ‘Asker geldi, iktidarı aldı. Demirel devrildi, hükümeti devrildi, valiyi de muhakkak görevden alırlar, çünkü asker tarafsız bir yönetimde bulunacak.’ Bizim pek çok emperyalizm, faşizm seminerleri yaptığımız, askeri cuntaları öğretmeye çalıştığımız bu kitle ilk gününden askeri darbeye hak verdi. Ben her ne kadar birşeyler anlatmaya çalıştımsa da baktım olmuyor.” (Karaca,2005;115)

“Fatsa’ya girdikten 2 gün sonra (Fatsa değil, köylerini kastediyorum) insanlar evlerini açmadılar. Bize açmamak bir yana korku içindeydiler. Pencereden konuşuyorlardı. Duyduğumuz şeylerin doğru olduğunu öğrendik. Sabaha karşı bir ev, bizi içeri aldı, ancak ertesi günü ihbar edildik ve yakalandım.” (Karaca,2005;116-117)

Türkiye Devrimci Komünist Partisi yöneticilerinden Abdülkadir Konuk’un değerlendirmeleri de benzer nitelikteydi:

“Nerede bir faşizan hareket varsa sol orada idi. Biz gecekondu mahalleleri kurduk. Yani biz gecekondu yaptık millete, millet yattı. Ben bir yandan da onu biraz eleştiriyorum. Biz bu anlamda bekçilik yaptık. Örneğin Alibeyköy’de biz fabrikaların önünde grev bekçiliği yaptık, işçiler gitti yattı. İşçiler adına hareket ettiğimiz için, bunu yanlışlarımızı bulma anlamında söylüyoruz. Ama gerçekten de biz öğrenciliğin dışında herşeyi yaptık.” (Karaca,2005;26)

“Biz gecekondu yaptık millete, sonra gecekondu mafyası ortaya çıktı. Baktık ki, adamın üç tane gecekondu var. Biz kiramızı veremiyoruz. Adam para kazanıyor, biz de adama durmadan gecekondu yapıyoruz.” (Karaca,2005;28)

“Bizim ideolojimizde yanlış olan hiçbir şey yok, uygulamaların dışında. Bence biz, insanlara kendimizi anlatamadık. Birincisi hiç kimsenin bize vermediği bir muhtarlık görevine soyunduk. Halkın kurtuluşu diyoruz da, halk kurtulmak istiyor mu istemiyor mu hiç kimseye sormadık. Kendi kendimize komutanlık görevleri verdik. Kendi kendimize örgüt liderliği görevleri verdik. Tamam bunda bir kötülüğümüz yoktu. Hepimiz insanlıktan yanaydık.” (Karaca,2005;50)

Kurtuluş örgütü yöneticilerinden Metin Ayçiçek’in de hayal kırıklığı vardı:

“Belki şöyle bir somutla karşılaştık biz: Tabi işçi sınıfı için mücadele veriyoruz, popülist bir deyimle genellersek (sevmediğim bir şey bu), halk için mücadele veriyoruz. Ama sonuçta bakıyoruz ki 12 Eylül geldiği zaman yanımızda olan örgütleyebileceğimiz tek bir fabrika yok, direnebilen tek bir işçi sınıfı kesimi yok. O zaman ne verdik sorusu, niye vermedik sorusu da tartışma konusu oluyor. (...) Herşeyi onlar için veriyorduk ama niye karşılığını görmedik. Bu, demoralizasyona neden oldu, belki tartışıp nedenler üzerine kafa yorabilseydik daha sağduyulu yaklaşımlar meydana gelebilirdi.” (Karaca,2005;176)

Kürt hareketinin önderlerinden Tarık Ziya Ekinci da zor günlerde halk desteğinin bulunmadığının farkındaydı. Tarık Ziya Ekinci 12 Eylül Darbesi öncesinde Diyarbakır Cezaevi’nde PKK’lı gençler kendisini eleştirince şöyle demişti: “Bugün ben bu cezaevinde öldürülsem, Diyarbakır’da, o kadar hizmet verdiğim, yıllar yılı doktorluk yapmış olduğum bu memlekette, Diyarbakırlı esnafın bir günlüğüne bile dükkanını kapatacağına inanmıyorum. Böyle, sessiz bir protestonun yapılabileceğine inansam, burada seve seve ölmeye hazırım.” (Ahmet Abakay, *Politik Göçmenler*, Amaç Yay., İstanbul, 1988;74)